

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهنمای نویسندگان نوشتارهای علمی در مجله علمی - پژوهشی انجمن علمی فرش ایران

عکس‌ها و طرح‌ها با فلش در پشت عکس مشخص شود.
■ نوشتارها و مقاله‌ها باید در ۴ نسخه تایپ شده با نرم‌افزار Word 2003 در قطع A4 به همراه CD متن و CD تصاویر با فرمت Tif و نامه‌ای به عنوان سردبیر مجله گلجام (پایزیریک) به صندوق پستی مجله: تهران - صندوق پستی ۱۳۶۱-۱۳۱۴۵، فصلنامه گلجام، انجمن علمی فرش ایران و یا نشانی: تهران، خیابان سپهبد قرنی، نرسیده به پل کریمخان، نبش کوچه بهرام چوبین، ساختمان شماره ۵ وزارت بازرگانی، طبقه هشتم، انجمن علمی فرش ایران ارسال شود.
■ مشخصات نویسنده یا نویسندگان مقاله، به شرح زیر قبل از چکیده نوشته شود.

نام و نام خانوادگی - میزان تحصیلات - رشته تحصیلی - رتبه علمی - آدرس و تلفن - دورنگار یا پست الکترونیک (ابتدا نویسنده مسئول یا عهده‌دار نوشته شود)

■ ترتیب اجزاء فهرست منابع به شرح زیر است:
کتاب: نام خانوادگی، نام نویسنده (سال انتشار). عنوان کتاب. نام مترجم یا مصحح. ناشر. محل انتشار.

مقاله: نام خانوادگی، نام نویسنده (سال انتشار). عنوان کامل مقاله. نام مترجم. نام مجله. دوره. شماره.

■ ارجاعات به منابع در متن نوشتار شامل نام خانوادگی نویسنده، سال انتشار و شماره صفحه در انتهای نقل مطلب در پرانتز بیاید.
■ صحت نوشتارهای علمی با نویسنده یا نویسندگان است.

■ استفاده از مطالب مجله انجمن علمی فرش تنها با ذکر مأخذ، مجاز است.

■ نشانی پست الکترونیک: E-mail: abed@icsa.ir
هیأت تحریریه فصلنامه

■ در این مجله، نتیجه پژوهش‌ها و تجربه‌های علمی در زمینه فرش و زیر اندازها و توسعه دانش در این زمینه به ویژه دریکی از موضوعات: طرح و نقش، رنگ‌بندی، رنگ‌رزی، بافت، مرمت، مواد اولیه، اقتصاد و بازرگانی، مدیریت، تاریخ و فرهنگ، جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی فرش منتشر می‌گردد.

■ نوشتارهای پژوهشی، تحلیلی، نقد کتاب‌های علمی - هنری و گزارش‌های علمی و هنری در زمینه فرش و زیراندازها نیز پس از داوری و تصویب در هیأت تحریریه قابل انتشار است.

■ مقاله‌ها باید دارای بخش‌های: چکیده فارسی، واژگان کلیدی، مقدمه، متن مقاله، نتیجه، پی‌نوشت‌ها و فهرست منابع و چکیده انگلیسی باشد.

■ نوشته‌های ارسالی نباید قبلاً در هیچ مجله‌ای به چاپ رسیده باشد. همچنین مقاله‌های ارسالی به این فصلنامه نباید همزمان به مجله دیگری ارائه شده باشند.

■ نوشتارهای ارسالی ترجیحاً به زبان فارسی باشند. ضمناً در صورتی که به زبان دیگری نیز ارسال شود پس از ترجمه و تصویب هیأت تحریریه به چاپ می‌رسد.

■ پی‌نوشت‌های مقاله (معادل‌های واژه‌ها - اصطلاح‌ها - توضیحات) در متن به ترتیب شماره‌گذاری شده و در پایان مقاله، پیش از فهرست منابع تحت عنوان پی‌نوشت‌ها ارائه شوند.

■ اندازه نوشتارها باید بین حداقل ۵ و حداکثر ۱۵ صفحه مجله (با احتساب تمام بخش‌های مقاله) باشد.

■ تصاویر ارسالی می‌بایست به طریق رنگی و یا سیاه سفید و در ابعاد ۹ در ۱۴ سانتی‌متر باشد.

شماره عکس‌ها، طرح‌ها، جداول و نمودارها به ترتیبی که در متن مقاله به آن اشاره شده در پشت مدارک با مداد نوشته شود. جهت

فصلنامه
علمی پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره شش و هفت
بهار و تابستان ۱۳۸۶

۲

فرم اشتراک فصلنامه علمی پژوهشی گلجام

شغل:

اینجانب:

نشانی پستی:

تلفن:

کدپستی:

مایل به اشتراک یک دوره یک ساله (۴ شماره) از شماره تا هستم.

هزینه اشتراک یک ساله: ۸۰۰۰ تومان

لطفاً فرم اشتراک تکمیل شده را به همراه اصل فیش بانکی شماره حساب جاری ۶۶۶۴/۶ بانک ملت شعبه چهارراه جمالزاده (کد ۶۷۳۵۵) در وجه انجمن علمی فرش ایران واریز و به نشانی: تهران، خیابان سپهبد قرنی، نرسیده به پل کریمخان، نبش کوچه بهرام چوبین، ساختمان شماره ۵ وزارت بازرگانی، انجمن علمی فرش ایران یا تهران - صندوق پستی ۱۳۶۱-۱۳۱۴۵ ارسال نمایید. تلفن: ۸۸۸۲۷۱۲۵ - ۸۸۸۲۷۱۲۶

گلجام

فصلنامه علمی پژوهشی انجمن علمی فرش ایران

صاحب امتیاز: انجمن علمی فرش ایران

سر دبیر: دکتر حبیب‌الله آیت‌اللهی

مدیرمسئول: دکتر محمد تقی آشوری

هیأت تحریریه (به ترتیب حروف الفبا)

دکتر محمد تقی آشوری

دکتر حبیب‌الله آیت‌اللهی

استاد رضا الله‌داد

دکتر سیدجلال‌الدین بصام

دکتر سیروس پرهام

دکتر امیرحسین چیت‌سازیان

دکتر حسن خاتمی

دکتر کیخسرو سبچه

استاد محمدرضا عابد

دکتر مهرانگیز مظاهری‌تهرانی

دکتر مجید منتظر

مدیر داخلی: عباس اکبری

ویراستار انگلیسی: دکتر رؤف معینی

ویراستار فارسی: دکتر ناصر نیکوبخت

امور اجرایی: مهدی کشاورزافشار

عضو هیأت علمی دانشگاه هنر

عضو هیأت علمی دانشگاه شاهد، دانشگاه تربیت مدرس

مدرس دانشگاه و کارشناس فرش

عضو هیأت علمی مؤسسه آموزش عالی جهاد کشاورزی

محقق فرش و صاحب تألیفات

عضو هیأت علمی دانشکده معماری و هنر دانشگاه کاشان

عضو هیأت علمی دانشکده معماری و هنر دانشگاه کاشان

محقق و عضو هیأت مدیره اتحادیه صادرکنندگان فرش

مدرس دانشگاه و کارشناس ارشد مرکز ملی فرش ایران

عضو هیأت علمی دانشگاه الزهرا

عضو هیأت علمی دانشگاه صنعتی امیرکبیر

عضو هیأت علمی دانشکده معماری و هنر دانشگاه کاشان

عضو هیأت علمی دانشگاه کاشان

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت مدرس

فصلنامه گلجام دارای درجه علمی - پژوهشی بر اساس مجوز شماره ۳/۲۹۱۰/۱۳۵۸ مورخ ۸۳/۱۲/۱۷ از کمیسیون محترم بررسی نشریات علمی کشور - وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری می‌باشد.

۲۰۰۰ تومان

دانشگاه هنر
اصفهان

پنجشنبه

با حمایت:

فصلنامه

علمی پژوهشی

انجمن علمی

فرش ایران

شماره شش و هفت

بهار و تابستان ۱۳۸۶

۴

- ۵ آفریدن و چگونه آفریدن / سردبیر
- ۱۱ درخت در فرش بختیاری / محمود علیمزادی، دکتر محمدتقی آشوری
- ۲۳ بررسی تحولات طراحی فرش تحت تأثیر جنبش‌های هنری در غرب / عباس اکبری
- ۳۵ آسیب‌شناسی احیای طرح و نقش قالی‌های عشایری و روستایی / محمدعلی اسپنانی
- ۵۳ نمازلیق ترکمنی (جانمازهای ترکمنی) / دکتر حبیب‌الله آیت‌اللهی، دکتر امیرحسین چیت‌سازیان، جمال‌الدین تومازیا
- ۷۹ بررسی علل اثرگذاری بر قالب‌پذیری زنجیره تأمین صنعت تولید و فرآوری ابریشم، به منظور مسأله‌یابی و ارائه راهکارهای مناسب / دکتر مرتضی فرجی، محمدامین دباغ‌منش
- ۱۰۷ نقش فرهنگ اشتغال و کار بیرون از خانه در وضعیت قالی‌بافی / دکتر محسن نیازی، دکتر امیرحسین چیت‌سازیان
- ۱۲۵ شیوه‌های تولید در فرش‌بافی قشقایی / نفیسه گریوانی، دکتر محمدتقی آشوری
- ۱۴۳ بهبود خواص فیزیکی نخ پشمی ایرانی مورد استفاده در فرش دستباف توسط عملیات زیست‌سازگار / دکتر فاطمه داداشیان، دکتر مجید منتظر، شهرام رحیمی و قاسم بازاریار
- ۱۵۵ مهر اصالت یونسکو برای صنایع دستی / دکتر عبدالحمید حاجی‌پور شوشتری

آفریدن و چگونه آفریدن

ویکتور هوگو گفت: « هنر آفریدن هنرمند به دست خود اوست. »

ازین سخن چنین برداشت می شود که اگر محصول تولید انسانی از خلاقیت و آفرینش برخوردار باشد « هنر » ست، وگرنه، تنها محصول تولید انسانی ست، و بنابراین می تواند هرنامی را غیر از هنر بر خود داشته باشد؛ و این همان چیزی ست که سزار براندی در دیباچه کتاب « نگره ی مرمت » بیان داشته است. و آفریدن، بارها گفته ایم و باز هم می گوئیم، هست کردن چیزی از نیست است؛ این برای خداوند خالق و باری و مصور، هست کردن مطلق از نیست مطلق ست. و برای خلیفه ی او بر زمین (که هست نسبی ست)، هست کردن نسبی از نیست نسبی است. بنابراین در آفرینش، تقلید، نسخه برداری، مثنا سازی، نمونه سازی با اندک تغییراتی و تکرار مکررات، وجود ندارد. این گونه فعالیت های انسانی را «صنع» یا ساختن و پرداختن گویند.

اساس آفرینش اندیشه است. نخستین اندیشه ی آفرینش چگونه آفریدن و سپس، چه را آفریدن و برای چه آفریدن است. چه بیافرینیم که هنر باشد ؟ : آفرینش خود به دست خویشتن ! باز این پرسش مطرح می شود : چگونه بیافرینیم ؟ چگونه خویشتن را با دست خود بیافرینیم ؟ هنر گستره ی بسیار فراخی از محصول های تولید انسانی را پوشش می دهد؛ آیا امکان دارد در همه ی آنها خود را بیافرینیم؟ پاسخ آری ست. یک بررسی کوچک، یک غور در درون، یک شناخت از خود، برای چگونه آفریدن و حتی چه آفریدن بسنده است.

وجود هر فرد انسانی، جهانی ست پُر از آرزوها و امیدها، شکستها و پیروزیها، اندوه ها و شادیاها، مهرانگیزیها و خشم و رزیزیها، گذشتها و فراگذشتها، فریفتگیها و فروتنیها، سرکشیها و فروکشیها، آموخته ها و اندوخته ها، خداییهها و اهریمنیها، و هزاران صفات و خصلتهای دیگر، و در نهایت خدا و اهریمن، که فرهنگ آن فرد را می سازند و بر وجود او، درونانه و بیرونانه حُکم می رانند. انسان آفرینشگر، به هنگام آفرینش، بسیاری ازین شاکله ها را، خودآگاهانه یا ناخودآگاهانه، در اثر خود آشکار می سازد. این « آفرینشِ خویشتن به دست خویش » است؛ ولی باید که این آفرینش در حد کمال مطلوب باشد زیرا، خداوند تبارک، انسان را، با همه ی تضادهایی که در وجودش نهفته است، همچنانکه خود فرماید: « فآلهما فجورها و تقواها » [فجور و تقوایش را به او الهام فرمود]، در حد کمال آفریده است و این مطلب از حدیث منسوب به پیامبر اکرم اسلام (ص) بر می آید که فرمود: « خداوند انسان را به صورت خود آفرید »؛ خداوند « صورتی » ندارد و لیکن « کمال مطلق » و « مطلق کمال » ست. بنابراین، انسان هنرمند می تواند و باید بتواند خویشتن را با دست خود بیافریند. یعنی، باید روح خویشتن را به وسیله ی همه ی صفات کمالی که در خود سراغ دارد و یا کشف کرده و در می یابد، در آثار خود بدمد. اینچنین ست که آفرینش و خلاقیت بروز خواهد کرد و محصول تولید انسانی « هنر » خواهد شد. فراموش نکنیم که « خلق » با آفرینش با « ابداع » یا نوآوری متفاوت ست. نوآوری و ابداع بر پایه و مبنایی از پیش موجود انجام می گیرد ولی آفرینش و خلق مبنای موجود ندارد و « هست کردن وجودی از نیست » است، که ما آن را هنر و حاصلش را اثر هنری گوئیم.

از سوی دیگر، کاندینسکی معتقد ست که « هر هنری فرزند زمانه است و بسا بسیار مادر احساسات ما ست ». فرزند زمانه باید پاسخگوی نیازهای زمان خویش باشد؛ لیکن اگر بخواهد مادر احساسات باشد، باید که از درون فرهنگ زمانه زاییده شود و از پستان او تغذیه نماید. فرهنگ رُشد می کند، به « بلوغ » می رسد و روز بروز فراختر می گردد و گسترش می یابد، اما در درون او عواملی وجود دارند که هرگز تغییر نمی کنند و لیکن به رُشد فرهنگ یاری می رسانند؛ ما این عوامل را « سنت » می نامیم و دستیابی به بلوغش را « هویت » گوئیم. سنت در آفرینش هنری کارساز ست ولیکن خودش نمی تواند هنر شود. هنر پدیده یی انسانی و پویا ست اما سنت ایستا ست و تغییر نمی کند، یعنی در ظاهر همان گونه می ماند که در آغاز پیدایش بوده است. همان گونه که سنتهای خداوند، به نص صریح قرآن مجید، تغییر

و تحول نمی پذیرند، سنتهای خلیفه ی خداوند هم باید تغییر و تحول نپذیرند. پس، تکرار و تولید آثار گذشتگان صنُع یا «صنعت» است، هرچند که آن آثار شاهکارهای هنری بوده باشند. باز سازی آثار گذشتگان هنر نیست ولیکن می توان از آنها برای آفرینش هنری یاری گرفت و بهره برد؛ عناصر ویژه یی از آنها را که شاکله های بومی و ملی دارند برگرفته و در ترکیب های تازه و نوینی به کار برده شوند، برای مثال، بوته یا بُته (و در اصطلاح رایج مردم: بُته جقه)، که گروهی از نشانه شناسان هنری آنرا نمادی از سرو، یا درخت زندگی، می دانند، می تواند دستمایه ی یک ترکیب بندی تازه و نو شود. همین بُته، خود می تواند با حفظ هویت «بُته بودن»، تغییر شکل دهد، از حالت «گله» به صورت «یله» درآید و به عناصری کاملاً متفاوت فرادیس گردد. دلیل برین مدعا شکلها و گونه های متفاوت بُته است که شاید شمار آنها به چند صد گونه بالغ شود.

طرحها و نقشهای نوآفریده می توانند الزاماً طبیعت گرا نباشند، بلکه انتزاعی یا تجریدی بوده و در عین حال از شاکله های هویتی ایرانی نیز برخوردار باشند. براک، نقاش گنج گرای فرانسوی معتقد است که «نقاشی ترکیبی از شکلها و رنگها در نظمی خوشایند است و تصویر شعر آن است». واین سخن را نخستین بار در باره ی هنر ایرانی بیان داشته است. بنابراین، طرح و نقش فرش نیز باید «ترکیبی از شکلها و رنگها در نظمی خوشایند» باشند. آن «نظم خوشایند» است که گوهر زیبایی شناسی هنرهای ایرانی است. زیرا، هرکدام از گونه های بیست و دو گانه ی زیبایی شناسی هنرهای ایرانی را ژرفانه بنگریم، گوهر آنرا «نظم خوشایند» می بینیم. و این، «هویت هنرهای ایرانی» است.

اگر گفته ی میشل راگون (منتقد فرانسوی معاصر) را در باره ی نگارگری ایرانی باور کنیم که گفت «نگارگری ایرانی هنری است تجریدی زیر پوشش تصویر»، شاید بتوانیم در آفرینشهای نوین خود، پرده ی تصویر را از رُخ فرش برگیریم و هنری بیافرینیم که ایرانی باشد و تجریدی و لذت دیدار نیز بیافریند؛ یا شاید طرح و نقش را، با بیرون کشیدنش از قاب محدود فرش، به فضای زندگی خود گسترش دهیم و حاشیه ها را در فضا به تعلیق در آوریم، همان گونه که در آثار سلطان محمد، نگارگر مکتب تبریز^۲ می یابیم؛ شاید نیز بتوانیم حرکتها، خطها، گلهها، و دیگر آرایه ها را دگرگون و دگردیس سازیم و «جهان را سقف بشکافیم و طرحی دیگر اندازیم». آیا اندک تفکر و اندیشه در آنچه که خداوند خالق، در اطراف ما آفریده است، و غور در تنوع و دگر گونگیهای بی حد و حصر طبیعت، به ما نمی آموزد که از «تکرار مکررات»

دست برداریم و در آفریده های خود جهانی دیگر بنیاد کنیم و همچنانکه « ایران دیگر شده است » ، ما هم دیگری شویم و طرحی دیگر بریزیم و هنری دیگر بیافرینیم ؟ باز هم با هم سخن خواهیم گفت. والسلامُ.

برای آگاهی هنرمندان طرح و نقش فرش ایرانی

به نام آفریننده کیهان و جهانیان

کوتاه سخنی با آفرینندگان طرح‌ها و نقش‌های نوین و دگر-

دیس کنندگان زیبایی‌شناسی فرش ایران

همه باور داریم که هنر فرش، در نوآوری و آفرینش طرح، نقش و رنگ آمیزی آن است، به گونه‌ای که زیبا باشد و «لذت دیدار» به بیننده ارمغان بخشد. سال‌های سال است که در نقش‌های فرش ایرانی، دگرگونی و تحولی ایجاد نشده است [استثنا برای یک دو استاد بزرگوار و فرهیخته که به این اصل پای بند هستند]، و اگر احیاناً استادانی به این کار مبادرت کرده‌اند، از بیم دوستان و همکاران «سنت کار» آشکار نکرده‌اند؛ برای مثال، یکی از استادان فرش مشهد که به احتمال زیاد هم اکنون به «لقاءالله» پیوسته است، بیش از یک صد طرح تازه از «گلجام» طراحی کرده است ولیکن در هیچ کدام از فرش‌های او دیده نمی‌شود.

هیأت تحریریه مجله «گلجام» بر این اندیشه است که هنرمندان طراح فرش، به‌ویژه جوانان را، به جامعه هنرشناس ایرانی معرفی کند و بشناساند. بنابراین، از هنرمندان طراح فرش که مایل‌اند زندگی‌نامه و نمونه‌های کارهای آنان منتشر و شناسانده شود، یک نسخه از زندگی‌نامه خود، شامل مشخصات شخصی و تصویری از نمونه‌های کارهای خود را (همراه با CD) و با پست پیشتاز یا سفارشی به دفتر مجله ارسال فرمایند و اطمینان کامل داشته باشند که همه حقوق قانونی آنها برای ایشان محفوظ خواهد بود.

مراکز توزیع فصلنامه گلجام

- ۱- گروه‌های فرش و صنایع دستی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی؛ (دولتی و آزاد)
- ۲- ادارات فرش سازمان‌های بازرگانی استان‌ها و مناطق کشور.
- ۳- شعبات شرکت سهامی فرش ایران در سراسر کشور.
- ۴- ادارات میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی کشور و موزه فرش.

فصلنامه
علمی پژوهشی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره شش و هفت
بهار و تابستان ۱۳۸۶

۹

فصلنامه
علمی پژوهشی
انجمن علمی
فروش ایران
شماره شش و هفت
بهار و تابستان ۱۳۸۶

